

Breu història del Grup de Dones Feministes de Cerdanyola del Vallès

**Angelina Puig i Valls
Núria Tuset Zamora**

1. Presentació

Les autores d'aquesta comunicació formàrem part del grup de noies fundadores del Grup de Dones Feministes de Cerdanyola (GDFC). El nostre objectiu amb aquesta comunicació és fer conèixer el GDFC, la seva tasca i evolució com a grup inserit dins el moviment feminista i social. L'objectiu és mostrar que vàrem ser una d'aquestes "altres protagonistes de la Transició" que corren el risc de no ser reconegudes en el seu paper històric.

En la primera, exposarem un resum de la història del GDFC. Per fer això ens ha estat molt útil el quadern que vàrem publicar l'any 1992 a la col·lecció Taleia de Serveis de Cultura Popular¹.

En la segona, presentarem la veu d'algunes de les dones dels primers anys del Grup. Com van viure aquella experiència, com la recorden i l'avaluen a dia d'avui.

En la tercera, exposarem unes breus conclusions.

1. *Casal de dones El Safareig. Grup de Dones Feministes de Cerdanyola, Experiències de Pedagogia Social*, col·lecció Taleia, Barcelona: Serveis de Cultura Popular, 1992.

2. Origen del Grup de Dones Feministes de Cerdanyola

L'inici del GDFC és en plena transició democràtica. Cerdanyola del Vallès, com moltes altres poblacions del cinturó industrial de Barcelona, tenia grans manques de serveis. Entre d'altres reivindicacions hi havia la d'“una escola digna, 30 nens per aula” o la reclamació dels parcs públics als quals les constructores dels grans polígons del municipi s'hi havien compromès. Part de les dones que aviat formarien el Grup es van conèixer a l'Assemblea Democràtica de Catalunya, a les associacions de pares, a les associacions de veïns... Algunes tenien criatures i aquestes reivindicacions entroncaven plenament amb la seva vivència com a mares. Evidentment, tot això passava en un marc de mobilitzacions socials des de l'esquerra que demanava democràcia, llibertat d'expressió, legalització dels partits polítics.... No feia tants anys que s'havien eliminat situacions tant discriminatòries cap a les dones com l'equiparació de la majoria d'edat de dones i homes als 21 anys (fins al 1972 les dones l'assolien als 25), l'eliminació de la llicència marital per certs actes mercantils i la incapacitat de la dona per ser tutora dels seus fills no s'eliminen fins a la reforma del codi civil de l'any 1975.

Va ésser a partir de participar en aquestes primeres organitzacions i mobilitzacions socials i polítiques que algunes dones de Cerdanyola varen anar, la primavera de 1976, a les Primeres Jornades Catalanes de la Dona, celebrades al Paranimf de la Universitat de Barcelona. Unes jornades històriques per al feminisme i per a Catalunya, malgrat el to de sornegueria amb que van ésser rebudes per la premsa del moment. Aquelles Jornades van suposar quelcom màgic. El Paranimf era ple de gom a gom, ple de dones on una deia just allò que l'altra pensava i no sabia com dir. Algunes es van sorprendre de trobar-se allà sense haver-s'ho dit prèviament. I d'aquest primer reconeixement multitudinari del fet “d'esser

dona” va sorgir l’energia necessària per crear el GDFC i molts altres grups de dones a Catalunya. Des de la seva constitució, el Grup va participar de les diferents lluites, debats i accions del moviment feminista.

Els primers anys, el Grup va combinar el treball d’autoconsciència amb actuacions de cara l’exterior. L’autoconsciència es forjava analitzant, a partir de les experiències personals, la condició de les dones en aquesta societat. Es comprovava que allò que era personal era polític, en el sentit que allò que a una li passava no era casualitat o deficiència personal, sinó que hi havia moltes més dones que també ho vivien. El Grup era reduït, unes 10-15 dones, participaven quasi sempre les mateixes, i això permetia la reflexió i l’aprofundiment en les diverses temàtiques. El GDFC fou sobretot un espai de desenvolupament personal i d’elaboració d’ideologia feminista que es portava als altres àmbits de la vida (la feina, el partit, l’associació de veïns, la casa, etc.). Les actuacions cara enfora van estar marcades per la manca de llibertats: així, les primeres xerrades a la biblioteca pública foren prohibides i no es van poder realitzar; les convocants restaven a la porta informant de la prohibició i, a partir d’aquí, alguna nova companya es va afegir al Grup.

El nom que es va donar al Grup va ésser motiu de discussió, especialment el mot “feminista”, les constituents van considerar que s’hi sentien identificades, que la paraula tenia mala premsa i que justament calia combatre-la. Al llarg de la història del GDFC es va mantenir aquesta voluntat de definir-se com a feminista a diferència d’altres grups que van néixer coetàniament, o posteriorment com el grup Dones per la igualtat de Cerdanyola, impulsat per dones del partit socialista i del qual n’acabarien formant part algunes de les dones del GDFC. Un altre debat inicial, que posteriorment ressorgia de tant en tant, fou definir-se com a grup obert o tancat. Malgrat

es volia que el GDFC fos obert a les altres dones de Cerdanyola la practica demostrava que era un grup tancat que no creixia amb participants; l'any 1978 el GDFC va redactar una declaració de principis on quedà clara una voluntat d'intervenció cara enfora. Com a declaració de principis s'afirmava:

- L'acceptació de la doble militància de les seves integrants (qüestió clàssica de debat dins del feminisme, ja que es considerava que els partits polítics són estructures masculines i jeràrquiques).
- La consideració que la lluita no és contra l'home, sinó contra els que afavoreixen la permanència d'una societat que oprimeix les dones.
- La lluita per una societat sense cap tipus d'opressió. Per aquest motiu qualsevol moviment popular reivindicatiu té el reconeixement tàcit del grup, mentre no vagi en contra dels interessos de les dones.
- El foment de la lluita feminista col·lectiva per sobre de qualsevol altre interès.

Els objectius de la lluita del Grup, també assenyalats l'any 1978 eren:

- Dret a un lloc de treball sense cap tipus de discriminació.
- Dret a un ensenyament no discriminatori per a la dona.
- Amnistia i abolició de les lleis i normatives discriminatòries per a les dones.
- Dret al propi cos, a una educació sexual, a contraceptius per a dones i homes, a l'avortament a càrrec de la Seguretat Social.
- Igualtat de drets per a les parelles, casades o no. Inclusió de la parella i els fills en la cartilla de la Seguretat Social de la dona.

- 6 mesos d'excedència cobrant el 100% del sou per a la parella que ha tingut un fill o una filla.
- Llei de divorci.
- Pàtria potestat compartida.
- Igualtat de drets per a tots els fills i filles.
- Denúncia de la doble moral burgesa que estableix rols masculins i femenins i classifica les dones en honestes o prostitutes al servei dels homes.
- Denúncia dels mites de la virginitat, de la maternitat i de la cosificació que, en conseqüència, es fa de les dones.
- Denúncia de la falta d'interès real dels partits polítics i de llur exclusiu interès tàctic i oportunista.
- Denúncia de la família tradicional com el primer centre de frustracions i de castració (i, per tant, primera escola d'integració i submissió al sistema), i com el nucli de l'aprenentatge dels rols masculí i femení i de les estructures de poder.

Dins del moviment feminista hi havia diversos feminismes (radicals, de la diferència, de la igualtat...). El GDFC era un grup plural, amb dones de diferents orígens i concepcions. El fet de ser un grup "de poble" i, per tant, d'entorn més petit que no el d'una gran ciutat, condicionava que diferents punts de vista haguessin de conviure en un col·lectiu de confluència (aquest era un dels valors del Grup), a més la possibilitat d'incidir en la realitat del municipi era més gran. Això va influir en el fet que el Grup es dedicqués principalment a reivindicar i a participar activament en la creació de serveis per a les dones més que a un procés de reflexió, tot i així acció i reflexió formen part de la història del Grup.

De les actuacions cara enfora d'aquells primeres moments destaca el boicot a l'elecció d'una Miss en una barriada del poble i una cercavila pels mercats, en la qual les dones del Grup anaven disfressades representant la doble jornada de les

dones, la manca de contraceptius... Eren actuacions característiques del moviment feminista del moment, actes al carrer amb força contingut creatiu en el marc de les festes majors del poble.

A partir de 1975, el moviment feminista va créixer a Catalunya i a l'Estat espanyol. Era una època de mobilitzacions social. En el període 1976-81 s'aconseguien victòries importants, encara que no van satisfer les aspiracions del moviment. S'aprovà la Llei de Relacions Laborals (1976) que equiparava els drets laborals de les dones i dels homes, la Constitució espanyola el 6 de desembre de 1978, aquest mateix any es despenalitzava l'adulteri i els anticonceptius i s'obrien els primers centres de planificació familiar. El 1981 s'aprovaren les lleis de divorci, filiació i règim econòmic del matrimoni. L'Instituto de la Mujer es creà el 1983 i l'Institut Català de la Dona el 1989 . Encara restava pendent una gran lluita: la llei de l'avortament, que no s'aprovà fins l'any 1985 i que es demostrà absolutament insuficient.

3. Lluites i actuacions destacables del Grup de Dones Feministes de Cerdanyola

Un centre de Planning a tots els barris

La consciència de les dones que anaven configurant el moviment feminista de no ser mestresses del propi cos va portar a que una de les reivindicacions primeres i mes fortes fou la del "dret al propi cos" que es traduïa en; el dret de les dones a l'ús de contraceptius, a una maternitat desitjada, a una sexualitat no basada exclusivament en la penetració. Aquesta lluita va ser molt viscuda en primera persona per les membres del Grup compartint lectures i pràctiques d'autoconeixement del propi cos inspirades en llibres de referència del moment com el *Self-Help* de la Leonor Taboada² i *Nuestros cuerpos*,

*nuestras vidas de las dones de Boston*³. El Grup començava a parlar de la necessitat d'una Casa de Dones i d'un Centre de Salut.

L'any 1979 es van celebrar les primeres eleccions municipals. El Grup va elaborar un llistat de reivindicacions feministes i les va enviar als partits polítics perquè les incloguessin en els seus programes tot proclamant el buit a tots aquells que no considerin la "qüestió de les dones" com una de les fonamentals. Es constituïren els primeres ajuntaments democràtics i així la possibilitat de participar activament en la reconstrucció del municipi. Pel GDFC això passava per aconseguir un centre de salut municipal per a dones i de planificació familiar. Hi havia molt poca informació dels diferents mètodes contraceptius, fins i tot per part dels professionals sanitaris, era difícil obtenir anovulatoris o la col·locació d'un DIU (que havia de ser a part de la Seguretat Social); i l'avortament penalitzat.

La gestació del centre de planificació familiar va suposar durant dos anys un treball intens i dur de negociacions amb l'Ajuntament i de sensibilització a d'altres entitats del poble. El Grup hi estava vivencialment implicat, formava part del Consell Municipal de Salut, se suplïa la mancança del servei fent xerrades informatives sobre sexualitat i contracepció a la biblioteca municipal (de les primeres xerrades permeses amb la democràcia) i dos dies a la setmana, en una associació de veïns, es feien permanències per assessorar en temes de salut, de contracepció, jurídics, etc. El treball amb les associacions de veïns va ésser molt important i el primer projecte de centre de planning, redactat pel propi grup, va ser signat, també, per quatre associacions de veïns i un sindicat (CNT). Finalment, les

2. Leonor Taboada, Cuaderno Feminista. *Introducción al Self Help*, 1997.

3. Colectivo del libro de Salud de las Mujeres de Boston, *Nuestros cuerpos, nuestras vidas*, Icaria, Barcelona, 1982.

mateixes dones del Grup i algunes de Ripollet varen organitzar i realitzar un curs per a consultores de planning. Varen fer “permanències” informatives sobre anticoncepció i avortament, a una associació de veïns i veïnes fins a l'obertura del Centre de Planificació de Cerdanyola, mantenien contactes amb grups de Barcelona i d'Amsterdam. L'any 1979 es produí la detenció d'onze dones de Bilbao i de quatre de Cerdanyola acusades d'avortament, el Grup es va involucrar en la campanya pel seu alliberament i pel dret a l'avortament fins al seu indult l'any 1983 (tancament al col·legi de metges, recollida de signatures per la campanya “Jo també he avortat”). Finalment, després de moltes reunions, d'enrabiades i de bons moments, es va inaugurar el Centre de Planificació Familiar municipal de Ripollet, l'any 1980, i el de Cerdanyola, el 1981. La informació per poder avortar va continuar sent clandestina. El 23 de febrer de 1981 el Grup va destruir les dades de les dones ateses al Centre d'Informació, i va amagar els llistats de signatures recollides en la campanya “Jo també he avortat”.

L'any 1985 es va aprovar la llei de supòsits de despenalització de l'avortament.

En la lluita pel centre de planing, el GDFC va encarar un debat intern sobre si havia o no de participar amb les institucions. En part, aquest debat es va resoldre establint mecanismes que garantissin el contingut feminista en els projectes que el Grup impulsava a través d'estructures de coordinació i comunicació entre el Centre de Planificació Familiar i el GDFC.

Participació del Grup de Dones Feministes de Cerdanyola a la ràdio municipal

L'any 1982 es va inaugurar una etapa radiofònica que va durar tres anys, primer a Ràdio Ripollet i després a Antena Directa de Cerdanyola. El GDFC feia un programa setmanal de tarda que es

titulava “L’hora de les dones” i que tenia una durada d’una hora. El mateix GDFC redactava els guions extensament documentats i de temes molt variats com ara dona i pau, sexualitat, cinema, moda, publicitat, presons, història, lesbianisme etc. Hi havia voluntat de parlar de qualsevol tema des del feminisme.

Jornades de les dones a Cerdanyola

L’any 1983 el GDFC va organitzar les primeres Jornades de les dones a Cerdanyola amb el nom de “Nosaltres, les dones”. Les Jornades es van estructurar en una part lúdica (cinema, música) i una part teòrica conformada per un grup de ponències que vàrem redactar les mateixes membres del grup. Cada ponència va suposar un treball d’estudi sobre els següents temes:

- Avortament.
- Dona i antimilitarisme.
- Maltractaments a les dones.
- Una història on les dones existim.
- Dona/crisi: apunts per a una anàlisi.

De les conclusions de les Jornades sorgeix un grup de treball que redacta un projecte per integrar dones en els Plans d’Ocupació-INEM-Corporacions Locals; l’any 1983 l’atur era molt elevat i, encara que no havia començat a créixer ostensiblement l’atur femení, sí que hi havia dones ateses per serveis socials, moltes d’elles caps de família, que no podien accedir a aquest programa de l’Administració perquè era exclusivament masculí (discriminació indirecta a través de l’ofici, ja que eren plans per a peons de la construcció).

Una altra conclusió de les Jornades fou la necessitat de crear una casa d’acollida per a dones maltractades. Per al projecte de casa-refugi calia, abans que tot, dues coses: conèixer quina era

la situació sobre aquest tema a Cerdanyola, i sensibilitzar les institucions i la població en general. Tot això va cristal·litzar en la realització d'un estudi sociològic sobre la situació de la dona a Cerdanyola.

El 1991 es van celebrar les segones Jornades de les Dones a Cerdanyola. Es van titular "Arguments per a la nostra emancipació, 15 anys després". Les temàtiques foren ben diferents a les de les Primeres Jornades; van haver-hi dues ponències, una sobre les institucions i les polítiques en favor de les dones (amb presència d'institucions i d'expertes en el tema) i una altra entorn de les reflexions que les dones de l'ex-Partit Comunista italià havien fet sobre "el temps de les dones", presentat pel Grup Giulia Adinolfi. El pensament de la diferència sexual havia arribat al Grup i amb ell reflexions entorn a la genealogia femenina.

Un estudi pioner: Les dones a Cerdanyola. Contribució a l'anàlisi socio-econòmica de la població 1984-1985

El març de 1984 el GDFC va sol·licitar un pla d'ocupació a l'INEM, a través de l'Ajuntament de Cerdanyola, per realitzar un estudi sobre la realitat socioeconòmica de les dones de Cerdanyola. A l'estudi es va analitzar la situació de les dones de Cerdanyola en els àmbits del treball/atur, ensenyament, cultura, sanitat, violència domèstica, el temps d'oci i la realitat de les mestresses de casa. D'aquest estudi volem assenyalar:

- L'any 1984 no hi havia poques dades sistematitzades de la població de Cerdanyola, i encara menys amb perspectiva de gènere. D'estudis sobre la situació de les dones en un territori només havia el del País Basc⁴. De manera desinteressada, l'enyorada economista, sociòloga i

4. Diversos autors, *Situación de la mujer en Euskadi*, Departamento de Cultura, Gobierno Vasco, Vitoria, 1982.

mestra, la professora Anna Alabart, portava la direcció de l'estudi que fou pioner en fer una radiografia sociològica de la situació de les dones en un territori determinat.

- S'utilitzaren diversitat de fonts de dades: el padró municipal, registres administratius de serveis socials, l'ambulatori, els jutjats, la comissària, de la consulta privada d'un metge del municipi, així com una enquesta creada ad hoc per obtenir informació específica.

- El treball es va organitzar a tres bandes: el grup d'estudi, el GDFC i l'Ajuntament. A les reunions setmanals de seguiment es marcaven conjuntament els objectius del treball i s'aportava treball voluntari.

- A través del butlletí municipal, la radio, cartells i tríptics s'anava informant a la població dels avenços de l'estudi. Tot i no oferir aquest servei, diverses dones s'adreçaven al grup d'estudi per veure com solucionar problemes de separacions o maltractaments.

- Una de les conclusions més importants de l'estudi fou la necessitat de crear recursos per a les dones en situació de violència masclista, concepte que aleshores encara no es feia servir, i la necessitat d'una formació ocupacional específica per a dones com a eina per assolir la incorporació al món laboral i, per tant, l'autonomia econòmica. Per poder demanar subvencions públiques i respondre a aquestes necessitats el GDFC es va legalitzar com associació sense afany de lucre el 1987 amb el nom de GDFC-El Safareig. El nom va sorgir de la novel·la de Montserrat Roig *Molta roba i poc sabor, i tan neta que la volen*⁵. Es buscava un nom que sonés estrany als estaments oficials i que estigués vinculat a la vida de les dones. Quedà pales en les finalitats expressades en els estatuts de l'associació que es volia oferir serveis a les

5. Roig Montserrat, *Molta roba i poc sabó...i tan neta que la volen*, Selecta, Barcelona, 1971.

dones (culturals, laborals, etc.) i crear un lloc de trobada que trenques amb l'aïllament.

L'elaboració d'aquest estudi va suposar molta energia per part del GDFC atès que va voler en tot moment mantenir la seva independència de l'Ajuntament i preservar la realització d'un estudi ambiciós. Per això en aquest projecte es va treballar amb la mateixa metodologia que en el Centre de Planificació Familiar. Les relacions amb l'Ajuntament socialista van ésser tenses fruit de la constant i forta supervisió del Grup, dins del qual hi havia diversitat de criteris pel que feia a la forma de treballar. No saber resoldre aquests conflictes fou una de les raons per les quals les dones socialistes o simpatitzants es van retirar de la participació activa del Grup.

4. El Casal de dones “El Safareig”

La necessitat de reunir-se en tant que dones era consubstancial a l'origen del GDFC però el Casal suposava un pas més: era definir un espai en el poble com un “lloc de dones”. Això provocava rebuig tant en homes com en part de les dones, bé perquè es considerava equivalent a una actitud masclista, una traïció a la lluita de classes o bé un rebuig simplement perquè un espai feminista era vist com un cau de dones lesbianes, separades, frustrades...

Evidentment, l'espai l'havia de donar l'administració; el GDFC no tenia recursos propis. Durant dos anys, reunions i converses amb l'Ajuntament i la Generalitat, propostes d'ocupació de cases buides...i, finalment, una casa de 65m² propietat de l'Ajuntament amb un contracte de concessió de renovació anual.

El Casal es va inaugurar el 8 de març de 1990 com un espai per a totes les dones de Cerdanyola. El Casal va ampliar les

possibilitats de relació del GDFC com a dones feministes amb la resta de dones del municipi que acudien al Casal fossin o no feministes. No obstant, hi havia una voluntat clara de significar el Casal com un espai feminista. El Casal era una oportunitat per eixamplar la base del GDFC, per crear un espai de comunicació entre dones però això no havia de ser al preu de diluir el discurs clarament feminista, ni de deixar de ser un grup de pressió del municipi.

El treball del Casal s'adreçava a la superació de les situacions de desigualtat que afectaven les dones, a fer de la igualtat jurídica una realitat social. Tot i així, s'era conscient del risc que tenia assumir les polítiques d'igualtat de gènere sense un sentit crític. La integració de les dones en àmbits masculins generava noves discriminacions com ara la doble o triple presència de les dones. No es tractava només de treballar per assolir la igualtat de drets i d'oportunitats, ni tan sols la igualtat de resultats; sinó també de qüestionar el sistema de valors que estableix com a més important allò que ha estat definit "masculí" i com a secundari allò "femení". Aquestes transformacions requerien la concepció d'una intervenció integral que impliqués les pròpies dones, el seu entorn domèstic (filles i fills, companys, familiars), les institucions (sindicats, partits, escoles, associacions de veïns i veïnes, ajuntaments, etc.) i la societat en conjunt (empresaris, opinió pública).

El Casal estava dirigit pel GDFC. L'equip de treball del Casal s'encarregava de la seva gestió. Estava format per tres o quatre dones escollides pel GDFC, amb dedicació diferent segons les necessitats de l'equip i personals. Feien la feina administrativa, els treballs més tècnics i els d'informació i atenció a dones. Hi havia una estructura horitzontal, sense jerarquies. La retribució econòmica es basava en el temps de dedicació, independentment del tipus de feina i de la titulació.

Financerament, el Casal se sostenia per la formació ocupacional que s'impartia, per les subvencions públiques (Ajuntament, Generalitat), per les quotes de les sòcies, l'autofinançament i el voluntariat. Van aparèixer debats sobre la necessitat d'incrementar l'autofinançament i dependre menys de les subvencions que implicaven fortes càrregues administratives de gestió, per a unes subvencions per fer polítiques de gènere que eren escasses i minses. La combinació de treball remunerat i de treball voluntari va també comportar reptes i debats.

Les àrees principals d'actuació del Casal de Dones- El Safareig eren:

Atenció a dones. Servei d'atenció a dones que tenien problemes legals i familiars (maltractaments, separacions...) o de serveis socials. La violència a les dones i als fills i les filles en l'àmbit familiar havia estat un tema central de denúncia des dels orígens del GDFC; a les permanències a l'Associació de Veïns ja s'atenien casos de maltractaments, a les Primeres Jornades hi havia una ponència sobre violència domèstica, l'anàlisi de la situació dels maltractaments en el municipi va ésser l'origen de l'estudi sociològic de l'any 1984, membres del Grup varen fer una formació jurídica bàsica impartida per una advocada feminista per aprendre a fer una primera entrevista a dones amb problemes. El GDFC es va plantejar la possibilitat d'endegar un servei d'assessoria jurídica, però ho va desestimar perquè creia que era l'Ajuntament qui ho havia de fer.

Aquest servei es basava en fer una escolta acollidora de cada cas, donar una primera informació i derivar al lloc corresponent. Hi havia casos en què les dones patien situacions de tal violència o desestructuració que requerien d'un acompanyament, normalment als jutjats, per demanar justícia gratuïta, mesures provisionals de separació, etc.

La derivació seguia el criteri d'utilitzar, en primer lloc, tots els serveis públics; i per quan calia recórrer a la justícia pagada es va establir un conveni amb una cooperativa de Barcelona que tenia servei d'assessoria i les dones eren ateses a un preu més reduït a l'habitual.

També es mantenien reunions periòdiques amb el responsable de la comissaria de policia que facilitava l'estadística de denúncies per agressions i es feia un treball de "sensibilització" sobre el tema.

La demanda espontània de dones que venien al Casal per temes de violència masclista, més les derivacions que es feien des de l'Ajuntament de Cerdanyola i d'altres municipis va portar a que el Safareig-GDFC elaborés l'any 1993 un projecte d'atenció a dones que patien violència de gènere i es va signar un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Cerdanyola. El 1996 es va signar el primer conveni amb el Consell Comarcal del Vallès Occidental i els ajuntaments de Cerdanyola i Santa Perpetua de Mogoda. L'Administració reconeixia així la necessitat del servei i valorava la tasca del Safareig-GDFC. El 1999 el conveni del Consell Comarcal es va ampliar a d'altres poblacions del Vallès Occidental, es va arribar a atendre dones de tretze poblacions. Hi havia municipis on el Safareig oferia el servei en les dependències municipals, i d'altres que derivaven les dones al propi Casal.

La professionalització que s'havia assolit al Servei va portar a formar a d'altres dones i grups que treballaven per eradicar la violència de gènere. Al 2001 es va iniciar la formació a col·lectius dels àmbits sanitari, acadèmic, serveis socials, policia municipal i mossos d'esquadra.

Al 2005 es va iniciar un conveni de practiques amb la Universitat Autònoma de Barcelona per acollir estudiants en

pràctiques.

El mateix 2005 s'iniciaren els tallers de prevenció de la violència masclista en l'àmbit educatiu i els grups per treballar la fase de recuperació en dones que han patit violència de gènere.

Formació ocupacional. El Casal es va homologar com a centre col·laborador de l'INEM per fer cursos de formació ocupacional. La preocupació per les dificultats de les dones per accedir a un lloc de treball es recollia ja a la declaració de principis del GDFC de l'any 1978. L'autonomia econòmica era clau per a l'emancipació de les dones. El marc teòric que sustentava la concepció del centre de formació ocupacional era el que aportava Adele Pesce⁶, sociòloga experta en temes de treball. Partia de la idea que les relacions dona i treball són més complexes que les de l'home, principalment perquè:

- Les dones estan presents en l'esfera de la producció i de la reproducció. Les dones primer han viscut aquesta situació i després l'han teoritzada i elaborat conceptes com doble jornada, doble presència... fins arribar a qüestionar el propi concepte de treball.
- Les dones són discriminades en el mercat de treball per motiu del seu sexe (més atur femení, menys salari, treballs més precaris, etc.).
- S'estableix una relació entre el treball i la persona en tant que ésser sexual. Així, s'estableixen professions masculines i femenines i les dones i els homes s'identifiquen amb uns oficis i no amb altres.

Es va intentar que aquest triple punt de vista estigués present

6. Adele Pesce, *Los conflictos del sexo en el trabajo reflexiones a partir de una investigación empírica en Italia*, Sociología del Trabajo, núm. 3, pp 35-62, 1988.

en la gestió i el contingut dels cursos. Bàsicament es va fer formació ocupacional dirigida a dones amb baixa qualificació, més grans de 25 anys i en situació d'atur de llarga durada. Es va fer formació tant de professions masculinitzades, lampista-electricista i electrònica, com de feminitzades, secretariat, geriatría o treballadors familiars. En tots els casos va haver-hi una reflexió teòrica feminista que es concretava en decisions operatives en la implementació de la formació; des de l'habilitació d'un espai de cura per als infants perquè les dones poguessin seguir el curs els mesos que les escoles estaven de vacances, fins a gestionar els cursos de lampisteria-electricitat des d'una perspectiva d'intervenció comunitària que buscava trobar aliances públiques i privades per a la inserció laboral de les alumnes en el sector.

El servei de formació ocupacional es va deixar de fer al 2010.

La desaparició del GDFC no ha suposat la del Safareig, actualment el Casal està dirigit per un grup de dones professionals i feministes que donen continuïtat al projecte. Ofereixen serveis d'atenció, prevenció i formació per un abordatge integral de les violències masclistes. En la seva activitat la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista va suposar un punt d'inflexió, atès que part de les actuacions que feien s'institucionalitzen en les regidories d'igualtat dels ajuntaments. Formen part de la Comissió Nacional per a una Intervenció Coordinada contra la Violència Masclista. Malgrat les fites aconseguides en la lluita contra la violència masclista consideren que resta important feina a fer; que la participació de les entitats i especialistes en violència sigui més real i menys formal, reforç de les regidories d'igualtat amb personal i amb perspectiva de gènere, assumpció de debò per part dels partits polítics i de l'Administració del compromís en contra de la violència masclista i la precarietat laboral de les entitats del sector i de

la pròpia Administració. També mantenen la voluntat d'incidència política i social per assolir una societat no patriarcal.

5. Testimonis orals

Quan decidirem escriure la història “del nostre grup” vam entendre que havíem de contactar amb altres dones, especialment amb les de la primera fornada. Així vam propiciar una trobada on conjuntament vam decidir incloure en el treball, com a font oral de la recerca, les respostes a les tres preguntes següents⁷.

Què va suposar per a tu el GDFC? Com vas arribar-hi i per què t'hi vas comprometre?

1. Vaig aprendre a volar. Les Primeres Jornades Catalanes de la Dona per a mi va suposar el descobriment de compartir, escoltant la veu de multitud de dones de totes les classes socials, allò que jo sentia i pensava. Vaig comprendre que la força emergent d'aquell moviment, suposadament mort i enterrat pel franquisme, era una espurna que encendria moltes fogueres. Amb la proposta de temes i conclusions concretes que es varen assolir i que ens afectaven directament, va ser la baula que em va acabar d'encadenar al feminisme militant. Treballar en el grup em va suposar conèixer més profundament l'anatomia sexual del meu cos i de la meua sexualitat. Vaig pujar un graó de consciència.

2. Érem dues mares que ens havíem conegut a la porta de la guarderia (així les anomenàvem encara) on hi portàvem les criatures. Recordo especialment com compartíem el

⁷. Degut a la mida obligatòria de la Comunicació només oferim un resum de les respostes.

descontentament de la vida conjugal. Al començament de la primavera de 1976, una altra mare i companya de l'Associació de veïns de les Fontetes (l'única que funcionava en aquells moments) i on hi anàvem per parlar de coses que passaven al país, i on es reunia l'Assemblea de Catalunya de Cerdanyola, ens informà que a Barcelona es celebrarien unes jornades. Hi vàrem anar les tres. En els meus records lligo l'explosió que significà per a mi i col·lectivament aquella trobada amb el naixement del GDFC.

3. Mi respuesta la resume de manera genial la conocida viñeta de Forges.



11. 8 de marzo de 1999

4. Perquè volia aconseguir un Centre de Planificació Familiar a Cerdanyola. La sensació de pertànyer al grup que volia, a nivell personal i de lluita social, un grup molt intens, en el que totes i cada una érem decisòries a nivell de grup i molt diferents a nivell personal.

5. Vaig arribar el 1979 al GDFC amb una amiga que em va parlar de les reunions que es feien a la farmàcia i vam

decidir anar-hi juntes un dia. Va ser el meu primer contacte amb les "feministes". Tot i que era a l'associació de veïns Les Fontetes, res sabia de l'existència del Grup, res sabia de les Jornades Catalanes. Em preocupaven la sanitat, l'escola pública i la carestia de la vida, temes de dones en l'Associació, però no recordo que s'utilitzés mai la paraula feminisme.

6. Sentia a la ràdio parlar de les dones feministes, del moviment feminista i era un tema que m'atreia alhora que em creava rebuig perquè veia a les feministes com unes radicals. Jo era una jove de 18 o 19 anys, l'entrada a la universitat, la necessitat de contraceptius, tot això em va acostar efectivament al feminisme. Les xerrades sobre planificació familiar que feia el GDFC de les qual em vaig assabentar a través d'algun cartell publicitari van suposar el contacte amb dones feministes del poble, més tard o alhora, ara no recordo, l'entrada a la universitat va suposar també contactar amb dones feministes de la universitat algunes de les quals eren alhora del GDFC. M'hi vaig comprometre perquè al grup i en mi hi havia molta energia, capacitat de treball, passió, la força que donava estar segures que lluitàvem per una causa justa. Penso que la confluència de la necessitat de trobar respostes a inquietuds personals, l'estímul del context sociopolític de lluita per les llibertats i l'existència d'unes dones pioneres al municipi que començaven a fer actes per informar i sumar dones a la causa de l'emancipació femenina fou el que em va vincular fortament al GDFC i al feminisme de per vida.

7. La meva incorporació al GDFC ve donada per dos fets molt concrets, d'una banda el venir a viure al poble de Cerdanyola i de l'altra banda, ser una mare jove que sentia i que volia donar resposta a una realitat social on

les dones patíem una discriminació en tots els àmbits de la nostra vida i que buscava poder compartir amb altres dones i obrir un camí plegades de lluitar per un canvi. La casualitat va voler que pogués conèixer altres dones del meu poble que igual que jo sentien les mateixes inquietuds i sentien la necessitat de lluitar per poder començar a gaudir de drets que exigíem (guarderies públiques, dret al propi cos, avortament lliure i gratuït etc.) aquí es va iniciar el meu camí com a dona feminista. Camí que va marcar i ha estat una constant en la meva manera de sentir la vida al llarg de tots aquests anys.

8. Mis hijas y yo, proveníamos de Sao Paulo, Brasil. Yo no conocía a nadie en Cerdanyola y poca gente en Barcelona cuando llegué, pero un día oí de una reunión de mujeres que iba a tener lugar en uno de los espacios de la Iglesia del pueblo. Fui para ver de qué se trataba y tal vez conocer a alguien. Fue mi primer contacto con algunas de las mujeres que poco más adelante irían a crear un colectivo de inquietud feminista del que algo más adelante iba a surgir el GDFC y luego El Safareig. Recuerdo también que a medida que me aproximaba más a las amigas en el pueblo participaba en la búsqueda de un local para el GDFC; a veces pintábamos algún nuevo local que acabábamos de encontrar; y tratábamos de organizar horarios y contenidos de atención a mujeres que solicitaban nuestra ayuda. Charlábamos horas sobre los proyectos del grupo, pero eran también muy presentes nuestras propias inquietudes personales, nuestras relaciones de pareja, el sexo, la sexualidad, el trabajo. Como ya declarábamos entonces, en las experiencias nuestras, “lo privado es público”.

Quina experiència escolliries com la més positiva?

1. Fent pinya per a superar obstacles col·lectius vaig reconèixer el saber antic de les dones, respecte a com era d'important "treballar en grup i fer-ho en xarxa" i així superar les inseguretats atàviques. Vaig girar 180° graus la meva trajectòria professionalment i puc dir que vist ara en perspectiva, estic satisfeta amb els resultats. Vaig pujar un altre graó de superació professional. Agafar el timó de la teva vida, en la dècada dels 70, era perillós i mal vist socialment, sinó tenies una feina que et fes independent econòmicament aquest pas t'era vedat, fins que no va arribar el divorci, et podien treure els fills i fins i tot anar a la presó. Recordo amb molt d'afecte i respecte aquelles tres boges que es varen embrancar en difondre i treballar activament en el feminisme i per el feminisme a Cerdanyola i a les que poc a poc s'hi varen engrescar.

2. El més positiu és haver obtingut la consciència i la seguretat des d'aquell precís moment del ser feminista. És el qualificatiu en el que més m'he identificat al llarg de tota la vida. A partir d'aquella construcció col·lectiva amb les altres noies del grup vaig (vam, penso) obtenir una de les meves (nostres, penso) identitats, que fa possible que tot i el temps passat, i tot i que amb algunes d'aquelles dones hem estat molt temps sense veure'ns, tinguem un lligam indestructible.

3. El encontrar un grupo de mujeres que ven muchas cosas como yo. El vislumbrar conjuntamente que otro mundo es posible. El descubrimiento de una sexualidad más sensual. El afecto y respeto mutuo.

4. L'aconseguir els objectius: el Centre de Planning, les Jornades de Dones, el Casal, l'estudi de les Dones a Cerdanyola, la primera promoció de dones electricistes...

5. És difícil escollir una sola experiència d'un procés vivencial que va canviar la meua vida com la de tantes dones, però sí puc dir que va ser un despertar, prendre consciència del que significava ser dona, individual i col·lectivament, en el personal i en el polític. Va ser iniciar un camí que ja no tindria retorn, ja res podia seguir sent el mateix perquè la meua mirada i els meus valors davant la vida ja eren uns altres. Avui el meu feminisme està diluït en la meua manera de ser d'una manera natural, com els meus cabells blancs, els meus anys o les meves arrugues.

6. L'experiència més positiva, el GDFC en si. El compartir una part de la meua vida amb elles, amb tots els pros i contres, haver-les conegut, haver tingut l'oportunitat de compartir els seus sabers i la seva energia amb el que això ha comportat de conformar-me a mi com a persona. Vaig establir relacions d'afidamento que dirien les feministes italianes de la diferència sexual que encara perduren avui en dia. Vaig aprendre a parlar en veu alta al GDFC, a atorgar-me el dret a parlar. Si no hagués passat per aquesta experiència, no sé si després hauria participat a la política de partits. La meua formació intel·lectual que considero més important està vinculada al GDFC i al moviment feminista.

7. El creixement personal que va suposar per mi poder compartir i teoritzar amb altres dones des d'un posicionament d'acció i reflexió i estudi constant que ens va portar al llarg dels anys a les teories feministes. Com a grup hem estat pioneres en el nostre poble i en la resta de pobles del nostre voltant en temes que avui encara estant presents en les reivindicacions feministes.

8. Pues a través de los años yo pude tener un entorno de amistades en el pueblo y algunas de las compañeras se

convirtieron en estrechas amigas.

Quina experiència escolliries com la més negativa?

1.Com a experiències dures viure el desencís, el dolor de sentir-te traïda en la confiança, quan treballant per la mateixa causa, veus que opinions d'estratègia diferents, ja no son vistes com a diferent, ni com adversàries sinó que es converteixen en enemigues. L'afany d'ego o potser també l'enveja es va presentar com un verí que va anar fent la seva feina poc a poc fins a separar i distanciar dones que s'havien entregat entera i sincerament al procés feminista personal i del grup. El procés del projecte de treball que es va presentar a l'INEM va patir de tot això. Tanmateix, els resultats d'aquest projecte varen ser extraordinaris, el naixement d'El Safareig una feina que és visible encara en l'actualitat a Cerdanyola.

2.Un record negatiu va lligat a la militància política que alguna de nosaltres estrenava paral·lelament al nostre feminisme. Una de les dones del grup va entrar com a regidora a l'Ajuntament de Cerdanyola a les eleccions de 1979. Li vàrem fer la vida impossible. També jo vaig viure la recança d'altres dones enfront de la meva militància política. La segona cosa negativa quan vam haver de professionalitzar el Safareig, hi hagueren baralles entre nosaltres per no entendre de la mateix manera com havíem de resoldre aquest canvi de pell del Grup.

3.Lo que pasé al ser elegida concejala. De hecho, y como en toda organización de izquierdas, mal que nos pese, aquí también se produjeron escisiones y se crearon nuevos grupos de mujeres, más o menos "feministas" en su nombre y objetivos.

4. La ruptura del grup, d'origen polític-partidista.

5. Jo tenia dificultats per moure'm en els conflictes i recordo que em generaven molta angoixa. L'experiència més negativa està associada a la convocatòria de l'Ajuntament per contractar el personal que havia de treballar en salut mental i en planificació. En teoria era un concurs públic obert però la realitat és que totes les places estaven assignades per endavant, nosaltres ho sabíem i hi vàrem participar. Van ser dies tensos de reunions difícils, no hi havia unanimitat en acceptar les condicions de l'Ajuntament i ens jugàvem l'atenció feminista del Planning.

6. Com a experiència més negativa quan em vaig presentar a la llista municipal per un partit polític i com això es va veure per part de membres del GDFC com una utilització del Grup. També per interessos laborals a El Safareig, en el sentit que va haver-hi alguns moments en què no se sabia si les posicions de certes companyes venien mediatitzades per qui volien que treballés remuneradament. Recordo que ho vaig passar malament amb els conflictes personals i polítics que hi va haver al Grup per les diferents maneres d'entendre i afrontar els canvis i les decisions que havíem de prendre.

7. El nostre Grup de dones ha estat plural, moltes teníem fills i filles molts petits, professions diverses, casades, separades, solteres, amb diferents orientacions sexuals i amb diferències ideològiques. Els anys van anar passant i la nostre realitat individual i com a Grup i els objectius que volien marcar-nos ens van portar a molts debats, discussions, i camins divergents que no sempre eren fàcils de resoldre. Així algunes companyes van marxar, i d'altres ens vàrem mantenir però no sense sentiments creuats.

La realitat es que la resolució de conflictes potser va ser un tema que va quedar pendent i que estic segura que va fer mal a més d'una de nosaltres però també ha estat per mi un aprenentatge de convivència on el fet de ser dones, dones feministes, dones d'esquerres, no treu que no sempre hem actuat amb sinceritat, honestedat, i ètica.

8. La composición de El Safareig fue cambiando a lo largo del tiempo. Claro que hubo desacuerdos sobre las actividades a realizar, las perspectivas políticas feministas, pero para mí fue fundamental tener ese sólido entorno feminista compartido.

6. Per acabar

Per acabar dues conclusions i una reflexió. Primera, aquesta comunicació demostra que el feminisme, amb els seus grups de dones i entre ells el GDFC, va ser un clar i decisiu protagonista de la transició d'un regim i una societat franquista cap a la democràcia. En la seva funció de pressió política a les institucions per crear serveis i programes per a les dones, el GDFC forma part de la construcció de l'Administració Pública democràtica i dels serveis públics d'aquest país.

Segona conclusió, la necessitat de deixar escrit aquest fet perquè la Història no l'oblidi. Cal identificar i subratllar aquest protagonisme, perquè massa sovint es posa el pes i la mirada solament sobre interlocutors polítics i institucionals.

Una breu reflexió perquè una Comunicació d'aquestes característiques no té espai per poder-la desenrotllar. En l'inici de la Transició s'anaren posant les bases per establir i desenvolupar els canvis socials necessaris per retornar els drets i les llibertats que el franquisme ens havia arravatat.

Noves legislacions que permetessin posar en marxa nous serveis socials, com, per exemple, els centres de Planning. Un Servei, aquest, que de manera voluntària i activista començaren els grups de dones fins que foren assumits per les Administracions. Però en aquest pas es perderen formes de fer des d'una perspectiva feminista. En Josep Fontana ens ensenya i ens impulsa a cercar aquells moments de la Història en el que s'haguessin pogut seguir altres camins dels escollits. Seria bo que aprofundíssim en l'anàlisi del moment de creació dels serveis socials per les administracions, molt concretament dels ajuntaments, per saber si les decisions preses en aquell moment van ser les més beneficiàries per a les dones a qui anaven destinades. El GDFC va defensar sempre el caràcter públic dels serveis pels quals lluitava, creia que els havia de donar l'Ajuntament, però volia garantir amb potents mecanismes de participació que la institucionalització no suposés la pèrdua del seu caràcter feminista. Aquesta anàlisi podria servir en l'actualitat quan l'Administració externalitza molts serveis, sovint sense millorar-ne la qualitat.